

Mellékletek:

A dabasi asszonyok jótékonyági akciója 1922. március 18-án

A javasolt konkrét esemény kapcsán bevezetőként érdemes magát a jótékonyág fogalmát általánosságban körüljárni, tisztázni. A Wikipédia szócikkében többek között az alábbiak szerepelnek:

„A jótékonyág olyan humanitárius cselekedet, amikor ellenszolgáltatás nélkül segítünk a rászorulóknak. Legtöbbször adományt jelent. A szó szinonimái: irgalmasság, részvét, könyörület, jóság, nagylelkűség, bőkezűség.” (...) „A jótékonyág egyetemes szeretet, a rászorulók iránt tanúsított nagylelkűség, jóakarát. Olyan tett, amikor mások helyzetének könnyítése érdekében tesz valamit az ember. Általánosságban azt jelenti, hogy szeretettel gondolunk másokra és jót cselekszünk velük. A jótékonyág gyakorlása otthon kezdődik, de a vallások tanítása alapján mindenhová ki kell terjeszteni.”

Joggal jelenthető ki, hogy a jótékonyág jeles erénye városunk polgárainak is. A fogékonyágot, a megnehezült élethelyzetek felismerésének képességét, a segítőkéz nyújtását jelenünkben az orosz-ukrán háború menekültjei, kárvallottjai javára szervezett karitatív akciók igazolják. A szolidáris gondolkodás a múlt erős gyökereiből táplálkozik, hiszen helytörténetünket mintaadó mecénások és példaadó események gyarapítják. Jótékonyági céllal a XIX. században gyakran rendeztek bálakat, amatőr színi előadásokat, hangversenyeket a fénykorát élő úri kaszinóban. A számos nagylelkű mecénás közül pedig példaként gróf Vay Pétert emelhetjük ki, hiszen Koreában gyermekmenhelyet, gyóni birtokán pedig hadiárvaot létesített.

Tovább kutatva a XX. században, az éppen száz éves lapokat is haszonnal forgathatjuk, hiszen bennük is találunk általános elismerést kiváltó, ráadásul egyedi dabasi példát. 1922-ben az ország a vesztes háború, Trianon traumájában vergődött. Még családok ezrei várták reménykedve haza a hadifogságban sýnylódó hozzátartozókat. Szabadulásukat, a Veszprém-megyei Csót községben működő leszerelő táborba érkezésüket az MTI híradása alapján rendszerint előre jelezte a honi sajtó. Fogadásuk és beilleszkedésük segítése - az ezernyi más gond mellett - társadalmi összefogást igényelt. Állami szervezetek és társadalmi egyesületek munkálkodtak a feladat megoldásán, és a nehéz helyzetben gyakran fordultak aktuális gyűjtési felhívásaikkal a lakosság felé. A hazatérőket - erkölcsi megbecsülésüket, szenvedéseikért a haza köszönetét kifejezve – minden alkalommal ünnepélyesen fogadták a leszerelő táborban, de időnként központi, fővárosi rendezvényekre is sor került a Keleti pályaudvaron. Az 1922. március 18-i ünnepség előkészületeinek híre Alsódabasra is eljutott. A helyi úrasszonyok Halász Zsigmond kúriában tartott márciusi zsúrján a vendéglátó háziasszony, özv. Halász Zsigmondné Kiss Flóra gyűjtést kezdeményezett Alsó- és Felsődabas, Gyón községek honleányai körében a rabságból szabadulók igazi magyaros megvendéglésére. A kezdeményezésről és a lelkes fogadtatás híreről március 15-én értesülhettek a korabeli lapok olvasói (Budapesti Hírlap, Uj Barázda). Lázás sütés-főzés kezdődött, húsok, kenyerek, pogácsák sülték, a legjobb borokkal kisebb hordókat töltöttek. A kúriák falai közül a készülődés láza a gazdaportákra is átragadt. A kétszekényi adományt Halász Móricné vezetésével a dabasi hölgyek elkísérték a Keleti pályaudvarra, a leszerelő hadifoglyok fogadására. Az ünnepségről az újságok a következőképpen tájékoztattak:

„Ez a tett önmagát dicséri.” (Uj Barázda)

„A fogadtatás valóban szép is volt ezúttal, mert gondoskodtak róla a dabasi asszonyok, hogy az legyen. Alsódabas magyar nagyasznony, özv. dabasi Halász Zsigmondné lelkes felhívására ugyanis az egész nagyközség úriasszonyai és parasztmenyecskéi összefogtak közös akarattal és kimondták egyhangúlag, hogy a szegény magyar foglyoknak meg fogják édesíteni legalább azt a napját, amikor a csonka haza fővárosába érnek. S a nemes elhatározást tett követte. Alsódabas asszonyai, leányai három napon át sütöttek-főztek, össze is hordtak egy súlyos szekérré való elemőzsiát, a másik szekér enni-innivalót pedig a dabasi Halász-család adta és akkor dabasi Halász Móricné vezetésével a falu asszonyai a Keleti pályaudvarig kísérték föl a két megrakott szekeret. Sok mindennek örültek a szegény foglyok, a két tele szekérnek azonban mégis a legjobban örültek meg. S náluk nagyobb öröme csak az alsódabasi menyecskéknek volt... Bárha akadna minél több falu és város, amely példát tudna venni Alsódabas igaz magyar asszonyairól.” (Magyarság)

„Féltizenegyre jelezték a legújabb túszerkezt megérkezését, de már tíz óra után gyülekezni kezd a ragyogó tavaszi napsütésben a hozzátartozók szorongó serege a Keleti-pályaudvar fogadóbarakkja előtt. Nemzetiszínű szalagos úrinők és kendős kiscgazdaasszonyok szorgoskodnak ott bent az asztalok körül. Dabas és környékének népe látja vendégül a megérkezőket. Három napig éjjel-nappal füstölögtek arrafelé a kémények, de két szekér meg is telt tetézve a jófajta ennivalókkal. Mindenféle hús, sütemény, bor hordószámra és temérdek színivaló került a derék falusiak jóvoltából. Az állomásra befut a vonat. A túszerkezt a kormány és a honvédelmi minisztérium nevében Nikolics Radivoj budapesti városparancsnok üdvözlö, aztán Huszár Károly beszél melegen és közvetlenül. A főváros kiküldöttje, Asta Nilsson svéd vöröskeresztes megbízott és Ruffy Pál után a hadifoglyok nevében Flóra István százados köszöni meg a jóleső fogadtatást. Hitet hoztunk haza, - mondja – hitet a magyar jövőbe, de összetartást kérünk mindenkitől, mert összetartás nélkül széthull minden. Forró hazaszeretet legyen bennünk, melynek szikrája felgyújtja a haza iránti kötelesség érzetét még azokban is, akikben ez kialvóban van. Az érkezett foglyok közül kétszázán Krasnojarszkból jöttek, huszonketten asszonnyal és gyerekekkel, van azonban közöttük nyolcvan, akik kétévi internálás után szabadultak ki a moszkvai Szent András-kolostorban levő Andronyewszky-büntetőtáborból. (...) Elbeszélgettünk a dabasi menyecskékkel. Minden jószágot és dicsőséget az „intelligens úri osztály”-ra hártanak, pedig a kiscgazdák a dabasi bíróné vezetése alatt csináltak mindent, az úri osztály inkább csak adminisztrált. Úgy látszik a dabasiak példájából, hogy a jószívűség és a szerénység együtt jár.” (Magyarország)

A tudósításban szereplő Huszár Károly volt miniszterelnök a dabasiak áldozatkészségét dicsérte az újságírónak: „Példát adtak az ország hölgyeinek, s gazdáinak arra, hogy miképpen kell viselkedni azokkal szemben, akik évek hosszú során át szenvedtek hű magyarságukért. Bárcsak minden község és város követné ezt a sajnos, ritka példát.”

Néhány nappal később Belitska Sándor honvédelmi miniszter is megfogalmazta köszönetét a Szánthó Pál főszolgabírónak írt levelében, melynek az alábbi részletét ismerte meg a nyilvánosság:

„Hosszú szenvedésből hazatérő hadifoglyainknak az alsódabasi családok és lakosok által Budapesten, március 18-án a fogadás alkalmával való barátságos megvendégelése, sokat kívánódott fiaik iránt való meleg barátsága és példásan önfeláldozó szeretete úgy a hazatérőink, mint az összes hadifoglyaink jólétét lelkükön viselő szívekben mély meghatottságot váltott ki és kitörölhetetlen nyomot hagyott hátra. Legkedvesebb kötelességemnek ismerem, hogy mély hálával forduljak az alsódabasi családok és lakosok e követendő például szolgáló önzetlen, áldozatkész és hazafias vendégbarátságunk megnyilatkozásakor főszolgabíró úrhoz az

irányban, hogy ezúton felkérjem: szíveskedjék az alsódabasi családok és lakosok tudomására hozni, hogy a hazatérők, hozzátartozóik és minden a hadifoglyaink iránti jótékonyságot kötelességének ismerő magyar hazafi nevében is nekik példás áldozatkészségükért hálás köszönetemet fejezem ki.” (Szózat)

A dabasi asszonyok jótékonysági akciója egyedi eseménye településünk helytörténetének. Elődeink önzetlenségére, vendégszeretetére, nagyvonalú vendéglátására ugyan más példák is vannak, de ennek a gesztusnak nem volt előzménye. Az I. világháború utáni sajátos gazdasági és társadalmi helyzetben a 280 hadifogoly megvendégelése országos elismerést hozott a településnek. Mintául – például szolgálhat ma is, a jövőben is, gazdagítja kulturális örökségünket, ezért értéktári besorolása kellően indokolt.

Bibliográfia

- MTI Napi Hírek: 1922. február 23, február 27, március 4. napjainak vonatkozó közleményei a hazaérkező hadifoglyokról.
- Budapesti Hírlap: Háromszáz hazatérő hadifogoly megvendégelése. 1922. március 15. p. 5.
- Uj Barázda: A dabasi és gyóni asszonyok hadifoglyaink felsegítéseért. 1922. március 15. p. 3.
- Budapesti Hírlap: Itthon az orosz fogságból. 1922. március 19. p. 9.
- Magyarország: A dabasiak vendégelték meg a ma érkezett túszoikat. 1922. március 19. p. 8.
- Magyarság: A dabasi asszonyok. 1922. március 19. p. 14.
- Nemzeti Újság: 200 krasznojarszki és 80 moszkvai hadifogoly érkezett ma a fővárosba. 1922. március 19. p. 6.
- Pesti Hírlap: Nyolc év után. 1922. március 19. p. 8.
- Kecskemét és Vidéke: Újabb orosz foglyok érkeztek. 1922. március 22. p. 3.
- Kecskeméti Közlöny: A dabasi asszonyok a hazatérőkért. 1922. március 22. p. 1.
- 8 Órai Újság: Köszönet az alsódabasiaknak. 1922. április 6. p. 5.
- Szózat: Az alsódabasiak a hadifoglyokért. 1922. április 6. p. 5.
- Baja Benedek, dr. Lukinich Imre, Pilch Jenő, Zilahy Lajos (szerk.): Hadifogoly magyarok története 2. kötet. Budapest, 1930. p. 551.
- Czagányi László (szerk.): Ezer dabasi pillanat. Dabas, 2010. p. 185. (Halász Móricné portréja.)
- Valentyik Ferenc: A dabasi helytörténet jelentősebb évfordulói 2022-ben. Dabasi Újság 2022. január-február. pp. 20-21.
- Valentyik Ferenc: Száz éves a dabasi asszonyok jótékonysági akciója. Odafigyelő 2022/1. pp. 14-15.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3t%C3%A9konys%C3%A1g>

Összeállította: Valentyik Ferenc